

**Asuinalueiden
sosioekonominen
tarkastelu**

Lahti

10.4.2024

**Lahden suunta -työ 2021–
2025 ja Asunto- ja maapoliit-
tinen ohjelma 2023–2028**

Lahti

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Asuinalueiden haitallinen eriytyminen.....	3
3 Lahden sosioekonominen ja demografinen kehitys 2000-2019	5
4 Sosioekonomisen tarkastelun tutkimusaineisto- ja menetelmä.....	6
5 Sosioekonominen indeksi 2000, 2010 ja 2019	7
6 Sosioekonomisen indeksin muutos 2000–2019 sekä alimpien ja ylimpien desiilien ominaispiirteet	8
6.1 Alimpien ja ylimpien desiilin väestö- ja asuinrakennuskanta.....	8
6.2 Uudisasuntotuotanto ja ARA-kanta alimmalla ja ylimmällä tasolla ..	9
6.3 Alimpien ja ylimpien desiilien sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille ja autonomistus	10
7 Yksittäisten ruutujen vertailu vuodesta 2000 vuoteen 2019	11
8 Johtopäätöksiä.....	12
8 Lähteet.....	13
9 Liitteet	14
9.1 Liite 1. Liitekaaviot ja tilastot.....	14

1 Johdanto

Asuinalueiden eriytyminen on noussut viime vuosikymmenen aikana yhä keskeisemmäksi näkökulmaksi kaupunkisuunnittelussa. Asuinalueiden haitallisen eriytymisen on tunnistettu vaikuttavan sekä kaupunkirakenteeseen että siellä asuvien ihmisten tosiasiallisiin elämänmahdollisuuksiin merkityksellisellä tavalla.

Ympäristöministeriön syksyllä 2020 julkaistussa asuntopoliittisessa kehittämisohjelmassa asuinalueiden haitallisen eriytymisen ehkäisy oli nostettu yhdeksi seitsemästä asuntopoliittikan tavoitteesta ([lue lisää](#)).

Tämä eriytymistarkastelu aloitettiin osana Lahden kaupungin asuntopoliittisten linjausten uusimista alkuvuodesta 2021. Tarkastelu kytkeytyy myös vahvasti osaksi Lahden suunta -työtä 2021-2025, joka kaupunkisuunnittelun keinoin edistää kaupungin strategian tavoitetta kestävästä kaupungista. Eriytymistarkastelu liittyy kestävyuden osa-alueista erityisesti sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen. Haitallisen eriytymisen ehkäisemiseksi vaadittavien toimenpiteiden määrittely edellyttää nykytilanteen tunnistamista ja seurantatietoa sekä tavoitteiden asettamista. Tavoitteena on edistää tasapainoisten alueiden syntyä ja ennaltaehkäistä haitallista eriytymiskehitystä olemassa olevassa kaupunkirakenteessa.

Tilastokeskuksen 250x250 metrin ruutuaineistosta laadittu sosioekonominen indeksi ja sen tarkastelu aikasarjana tukee kaupunkisuunnittelua ja toimii työkaluna erilaisten interventoiden vaikutusten arvioinnissa. Ruutuaineisto mahdollistaa kaupunginosia ja tilastoalueita tarkemman tarkastelutason, jolloin laajempien aluetasojen sisällä mahdollisesti tapahtuva eriytyminen tulee huomioiduksi. Se mahdollistaa myös erilaisten tietoaineistojen päällekkäisen tarkastelun ja sitä kautta entistä tarkemman analyysin ja tietojohtamisen. Indeksien laadinnassa on nojattu Helsingin kaupungin (Helsingin kaupunki 2019) ja Tampereen (Hynynen 2020) kaupungin käytäntöihin.

Raportin laatimisesta ja analyyseista on vastannut suunnitteluinsinööri Jaakko Tikkala yleiskaavoituksesta. Työhön on osallistunut kaupunkisuunnittelusta asuntoasiainpäälikkö Helene Vanninen ja yleiskaava-arkkitehti Johanna Sääksniemi sekä elinvoima- ja työllisyyspalveluista erityisasiantuntija Katja Karevaara.

2 Asuinalueiden haitallinen eriytyminen

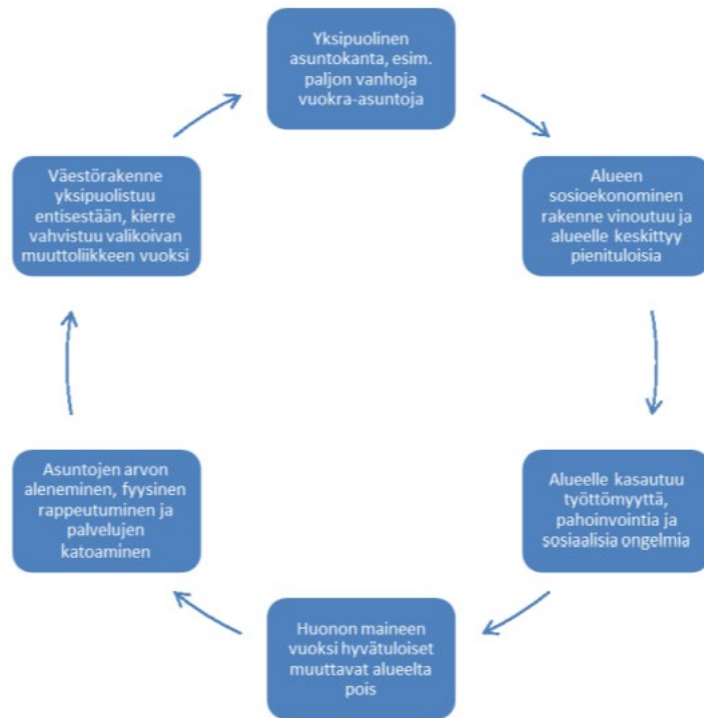
Asuinalueiden eriytymisellä eli segregaatiolla tarkoitetaan asuinalueiden väestörakenteen eriytymistä. Eriytymistä voi tapahtua usealla eri tasolla: demografisesti, sosioekonomisesti ja esimerkiksi etnisesti ja edellä mainitut tasot voivat myös limittyä päällekkäin. Suomessa eriytyminen on ollut verrattain pientä, mutta jonkinasteista eriytymistä on viime vuosina tunnistettu yhä laajemmin.

Asuinalueiden eriytyminen muodostuu haitalliseksi silloin, kun eriytynyt kaupunkirakenne vaikuttaa negatiivisesti alueella asuvien kaupunkilaisten arkeen. Alueelliset erot ihmisten sosioekonomisessa asemassa heijastuvat esimerkiksi alueen sairastavuuslukuihin ja näkyvät sitä kautta alueellisesti eriytyneinä palvelutarpeina. Sosioekonominen eriytyminen heijastuu niin ikään alueen koulu- ja päiväkotiverkostoon: keväällä 2021 julkaistun raportin mukaan eriytymisen signaalina on muun muassa voimakkaasti eriytyneet oppimistulokset (ks. lisää Bernelius & Huilla 2021). Voimakas eriytyminen vaikuttaa edellisten lisäksi negatiivisesti koettuun turvallisuuden tunteeseen ja on yhteydessä myös asuntojen laskeviin hintoihin. Eriytyminen voi myös kasvattaa väestöryhmien sosiaalista etäisyyttä ja heikentää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Eriytymiskehitystä vahvistaa valikoiva muuttoliike, jossa laajemmilla valinnanmahdollisuuksilla olevat henkilöt muuttavat pois eriytyneiltä alueilta.

Alla on kuvattu asuinalueiden haitallisen eriytymisen negatiivinen kehä. Varsinaista aloituspistettä, josta eriytymiskierre saa alkunsa ei voida

useinkaan yksiselitteisesti osoittaa, mutta alueita yhdistää usein epätasainen asukasrakenne ja/tai rappeutunut fyysinen ympäristö. Tilannetta ylläpitää segregaatioperusteinen muuttoliike eli alueita vältellään niiden huonon maineen vuoksi (ks. lisää Segregaation ennaltaehkäisyn työkalupakki, s. 11)

erityisesti huono-osaisuuden juurisyiden, kuten työttömyyden ratkaisemiseen.

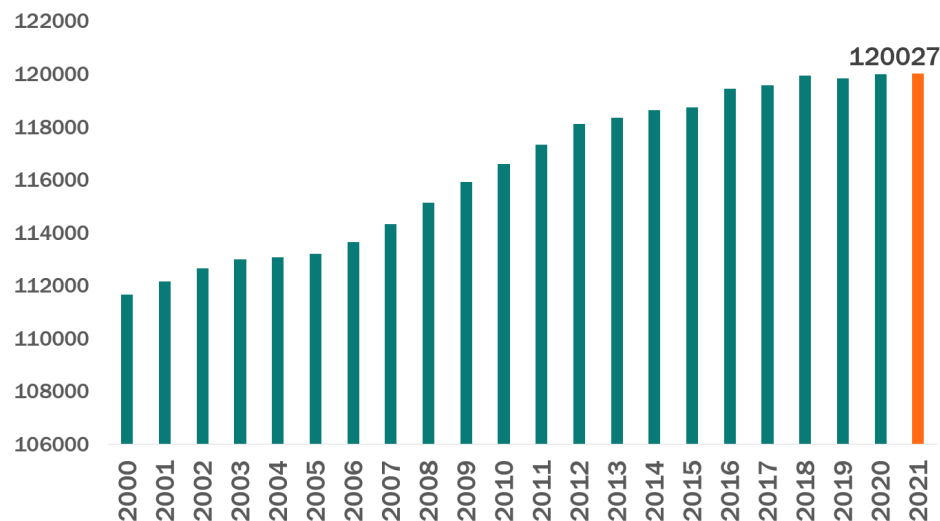
Kuvio 1. Eriytymisen kierre (Segregaation ennaltaehkäisyn työkalupakki, s. 11)

Asuinalueiden eriytymistä on perinteisesti ennaltaehkäisty asuntopolitiikan keinoin muun muassa erilaisilla sosiaalisen sekoittamisen malleilla. Asuntopoliittiset keinot eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan monipuolisia ja poikkihallinnollisia toimenpiteitä

3 Lahden sosioekonominen ja demografinen kehitys 2000-2019

Lahden väestö on kasvanut vuodesta 2000 vuoteen 2021 liki 8 400 asukkaalla (Kuvio 2.). Samaan aikaan väestörakenne on muuttunut niin Lahdessa kuin koko maassakin. Muutos näkyy erityisesti ikääntyneiden määrissä. Lahtelaisten 65-vuotta täyttäneiden osuus vuosina 2000 - 2021 nousi 15,1 prosentista 25,2 prosenttiin ja alle 15-vuotta täyttäneiden osuus laski 16,6 prosentista 14,2 prosenttiin.

Kuvio 2. Väestönkehitys Lahdessa 2000 – 2021.

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne, 11ra. Tunnuslukuja väestöstä alueittain 2000 – 2021. Lahti. Väestö 31.12.

Myös vieraskielisten määrä on kasvanut Lahdessa vuosi vuodelta. Vuonna 2000 muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus oli 2,3 %, kun vuonna 2021 luku oli jo 7,8 %. (Tilastokeskus, Väestörakenne).

Korkeakoulutettujen osuus on jatkuvasti kasvanut ja samalla täysin kouluttamattomien osuus on laskenut. Noususta huolimatta korkeakoulutettuja on Lahdessa vähemmän kuin maassa keskimäärin. Vuonna 2021 korkea-asteen tutkinnon suorittaneita yli 15-vuotiaista oli 29,8 % Lahden väestöstä (koko maa 33 %). (Tilastokeskus, Kuntien avainluvut).

Lahden elinkeinorakenne nojasi pitkään teollisuuteen, minkä vuoksi vanhemmissä ikäryhmissä koulutusaste on matalampaa kuin nuoremmissa ryhmissä. Vuonna 2021 jopa lähes puolella yli 75 -vuotiaista ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa (48,5 %), mutta muutos on ollut merkittävä vuoden 2000 lukuihin verrattuna. Vuonna 2000 lähemmäs 80 %:lla (78,2 %) yli 75 -vuotiaista ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa. (Tilastokeskus: Väestön koulutus rakenne).

Lahdessa taloudellinen huoltosuhde on ollut pitkään maan keskitasoa korkeammalla ja nousussa. Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien yhteenlaskettua määrää suhteessa työllisten määrään. Vuonna 2000 taloudellinen huoltosuhde oli Lahdessa 138,7 (koko maa 132,5) ja vuonna 2021 jopa 150,3 (koko maa 133,4). (Tilastokeskus, Kuntien avainluvut).

Lahdessa on maan keskitasoa enemmän pienituloisia ja osuus on kasvanut. Pientuloisuuden raja oli yhden hengen taloudelle noin 1 350 euroa kuukaudessa vuonna 2021. Pientuloisten osuus asuntoväestöstä vuonna 2000 Lahdessa oli 14,9 % (koko maa 12,1 %) ja vuonna 2021 se oli 15,8 % (koko maa 13,2 %). (Tilastokeskus, Tulonjakotilasto 2021). Työttömät, opiskelijat, nuoret aikuiset ja 75 vuotta täyttäneet ovat muita useammin pienituloisia.

Tulotasoa voidaan tarkastella myös asuntokuntien käytettävissä olevien tulojen mukaan eli Gini-kertoimia vertailemalla. Asuntokuntien käytettävissä olevat tulot ovat Lahdessa vuodesta 2000 vuoteen 2021 hieman nousseet, mutta ovat olleet jatkuvasti alle maan keskitason. Lahdessa vuonna 2000 Gini-kerroin oli 26,2 (Koko maa 28,4) ja

vuonna 2021: 27,2 (Koko maa 29,1). Gini-kertoimen laskennassa asuntokunnan käytävissä oleva rahatulo jaetaan asuntokunnan kulutusyksikköluvulla. Kulutusyksikköluvu huomioi sen, että asuntokunnat ovat kooltaan ja rakenteeltaan erikokoisia. (THL Sotkanet, ind. 3126)

4 Sosioekonomisen tarkastelun tutkimusaineisto- ja menetelmä

Selvityksessä käytetty sosioekonominen indeksi kuvaa hyvinvointierojen alueellista jakautumista ja kehitystä Lahdessa 250 x 250 metrin ruuduissa kolmen muuttujan kautta. Summaindeksi on muodostettu seuraavista muuttujista: **korkeakoulutettujen osuus, työttömien osuus ja asukkaiden mediaanitulot**. Aineistona analyysissä on käytetty Tilastokeskuksen ruututietokantadataa. Analyysissä on tarkasteltu vuosia 2000, 2010 ja 2019¹. Lisäksi aineistona on käytetty Yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmän (YKR) ruututietoja ja kaupungin omia paikkatietoaineistoja.

Menetelmässä muuttujat on skaalattu siten, että kunkin vuoden korkeimman arvon ruutu saa luvun 100 ja muiden ruutujen arvo on laskettu luvun suhteessa tähän ruutuun. Tämän jälkeen yksittäiset muuttujat on laskettu yhteen ja niistä koottu summaindeksi on suhteutettu kaupungin keskiarvoon siten, että arvo 100 edustaa keskiarvoa. Jos indeksin arvo ylittää sadan, alue on sosioekonomisesti kaupungin keskitasoa parempi, ja vastaavasti alle sadan jäävillä alueilla, sosioekonominen rakenne on kaupungin keskitasoa huonompi. Mitä suuremman arvon indeksi saa, sitä parempi on alueen hyvinvointi yllä mainituilla muuttujilla mitattuna.

Indeksin kaava:

$$\text{Skaalattu arvo} = \text{muuttujan arvo} * 100 / \text{muuttujan maksimiarvo}$$

¹ Työttömien osuudet ja asukkaiden mediaanitulotiedot ovat vuodelta 2018. Aineistot ovat tarkasteluhetkellä uusimpia saatavilla olevia ruututietoja.

Työttömien osuuden osalta skaalattu arvo on käännetty:
$$\text{Käännetty arvo} = 100 - (\text{Skaalattu arvo} * (-1) + \text{Skaalatun arvon Minimi}) * (-1)$$

Aineiston rajaus:

Analyysissä tarkastellaan vain sellaisia tilastoruutuja, joissa on riittävä väestöpohja. Lähtöaineistosta on rajattu pois ruudut, joissa on alle 10 asuntokuntaa. Rajaus on tiukempi kuin Tilastokeskuksen ruututiedoissa, joissa ko. tiedot ovat salattu, mikäli ruudussa on alle kymmenen täysi-ikäistä asukasta. Aineistossa ovat mukana myös opiskelijoiden ja eläkeläisten taloudet.

Sosioekonominen indeksi ei välttämättä kerro huono-osaisuudesta tai pahoinvoinnista. Ruudun saama indeksiarvo on keskiarvo alueen asukkaista ja on hyvä huomata, että huono-osaisessa ruudussa voi aina olla sosioekonomisesti hyväosaisia asukkaita ja hyväosaisessa ruudussa sosioekonomisesti huono-osaisia asukkaita.

Aineisto ei ole virallinen tilasto. Aineisto soveltuu seurannan, suunnittelun ja päätöksenteon apuvälineeksi, kun tarvitaan tarkemmalle aluetasolle kohdentuvaa tietoa. Sosioekonomista indeksiä voidaan hyödyntää esimerkiksi asuinalueiden palveluiden ja rakennuskannan suunnittelussa, kehittämisessä ja monipuolistamisessa.

5 Sosioekonominen indeksi 2000, 2010 ja 2019

Aineiston luokittelu:

Aineisto on jaettu keskiarvon molemmin puolin yhteensä kuuteen tasaväliseen luokkaan. Käytetty luokittelu vuoden 2019 osalta on lähellä keskihajontamenetelmällä tehtyä luokittelua.

Sosioekonominen indeksi 2019

Vuoden 2019 aineistossa valtaosa ruuduista asettuu lähelle kaupungin keskiarvoa (keskiarvo skaalattuna arvossa 100). Keskiarvon molemmin puolin 80–120 väliin asettuu 625 ruutua 874:stä tarkastellusta ruudusta. Kaupungin keskiarvoa merkittävästi korkeampia arvoja saaneita ruutuja (120-140) oli kaupungissa 125 kappaletta ja kaikista ylimpään luokkaan (>140) kuuluneita ruutuja oli 21 kappaletta. Keskiarvoa merkittävästi matalampia ruutuja (60-80) oli puolestaan 115 kappaletta. Kaikista matalimpia ruutuja (<60) oli yhdeksän kappaletta. Matalimman ruudun arvo oli 43,84 ja korkeimman ruudun arvo puolestaan 158,56.

Hyvinvoinniltaan kahteen alimpaan luokkaan kuuluneet ruudut muodostivat muutamia laajempia matalampien desiiliruutujen ryhmittymiä, jotka paikantuivat erityisesti kerrostalovaltaisille 60-70 luvuilla rakentuneisiin lähiöihin.

6 Sosioekonomisen indeksin muutos 2000–2019 sekä alimpien ja ylimpien desiilien ominaispiirteet

Poikkileikkausvuosien vertailu ja analysointi on tehty jakamalla aineisto kymmeneen yhtä paljon ruutuja sisältävään luokkaan, desiiliin². Ylin desiili (10) sisältää hyväosaisimman kymmennyksen tarkastelussa mukana olleista asutusruuduista ja alin desiili (1) huono-osaisimman kymmennyksen asutusruuduista.

Verrattaessa ruutujen välistä muutosta, ei tarkastella absoluuttista muutosta, vaan ruudun suhteellisen aseman muutosta kunkin vuoden korkeimman statuksen ruutuun. Tarkastelussa on keskitytty vuosiin 2000 ja 2019.

Ensimmäisenä tarkasteluvuonna 2000 mukana oli 101 382 henkilöä, kun lähtöaineistosta oli rajattu pois ruudut, joissa on alle 10 asutokuntaa. Näistä alimpaan desiiliin sijoittui 12,4 % väestöstä ja 13,5 % talouksista. Ruutuja alimmassa desiilissä oli 75 ja koko rajatussa aineistossa 744. (*Summaindeksin keskiarvo 160.54, vaihteluväli 261.05, Min. 38.95, Max. 300*).

Vuonna 2010 asukkaita oli mukana 106 575. Alimpaan desiiliin sijoittui 15,4 % väestöstä ja 17,9 % talouksista. Ruutuja alimmassa desiilissä oli 85 ja koko aineistossa 832. (*Summaindeksin keskiarvo 171.86, vaihteluväli 199.29, Min. 86.6, Max. 285.89*).

Viimeisenä tarkasteluvuonna 2019 mukana oli 110 392 henkilöä, joista alimpaan desiiliin sijoittui 15,6 % väestöstä ja 17,6 % talouksista. Ruutuja alimmassa desiilissä oli 88 ja koko rajatussa aineistossa 874. (*Summaindeksin keskiarvo 181.94, vaihteluväli 209.25, Min. 79.77, Max. 289.02*).

Koska tarkastelussa on mukana ruudut, joissa on vähintään 10 asutokuntaa, on uusien asuinalueiden rakentaminen vuoden 2000 jälkeen lisännyt ruutujen määrää.

6.1 Alimpien ja ylimpien desiilin väestö- ja asuinrakennuskanta

Jos vertaillaan alimmissa desiilissä asuvien ihmisten määrän muutosta vuosien 2000 ja 2019 välillä, niin havaitaan, että suhteellisesti yhä suurempi osa väestöstä ja talouksista sijoittuu hyvinvoinniltaan alimmille desiileille suhteessa vuoteen 2000. (Liite 1: Taulukko 1).

Asutokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Alimmissa desiileissä asutokuntien keskikoko oli selkeästi pienempi kuin ylemmissä desiileissä. Koko Lahdessa asutokuntien keskikoko vuonna 2019 oli 1,82 henkilöä per asunto, alimmassa desiilissä 1,6 ja hyvinvoinniltaan ylimmässä desiilissä 2,9. Vuodesta 2000 asutokuntien keskikoko on tarkastelujakson aikana laskenut kaikissa muissa desiileissä paitsi ylimmässä desiilissä. (Liite 1: Taulukko 1).

Alimmissa desiileissä korostuivat eläkeläisten korkeat osuudet. Mitä korkeamman desiilin ruuduista oli kyse, käytännössä sitä vähemmän siellä oli suhteessa eläkeläisiä. Vuonna 2019, alimmassa desiilissä eläkeläisten osuus oli 34 prosenttia ja ylimmässä desiilissä 10,9 prosenttia. Eläkeläisten osuus desiilin kokonaisväestöstä nousi tarkastelujakson aikana kaikissa muissa desiileissä paitsi kaikkein hyvinvoivimmassa. (Liite 1: Taulukko 1).

Työttömien osuus alimman desiilin ruuduissa oli vuonna 2019 keskimäärin 29,4 prosenttia ja ylimmän desiilin ruuduissa 4,1 prosenttia. Työttömien osuus laski tarkastelujakson aikana kaikissa desiileissä. Toisin kuin useimmat muut muuttajat, yhden vanhemman lapsitaloudet sijoittuivat hyvinvoinniltaan eri alueille suhteellisen

² Desiilien luokkavälit eivät ole symmetriset. Luokitus saattaa luoda vaikutelman suuremmista alueiden välisistä eroista kuin mitä todellisuudessa ovat.

tasaisesti. Erot alueiden välillä myös tasoittuvat vuosien 2000 ja 2019 välisenä aikana. (Liite 1: Taulukko 1).

Tilastokeskus jakaa suomalaiset tulojen perusteella kymmeneen tuloluokkaan. Alimpaan tuloluokkaan (tulokymmenykset 1-2) kuuluvien asukkaiden osuus kaikista lahtelaisista 18-vuotiaista asukkaista kasvoi alimmassa desiilissä vuosien 2000 ja 2019 välisenä aikana 15,3 prosentista 21,1 prosenttiin, eli yhteensä 5,8 prosenttiyksikköä. Ylimmässä desiilissä alimpaan tuloluokkaan kuuluvien asukkaiden osuus sen sijaan laski 3,8 prosentista 2,6 prosenttiin. (Liite 1: Taulukko 2).

Korkeakoulutettujen osuuksissa oli suuret alueelliset erot. Alimmassa desiilissä korkeakoulutettujen osuus täysi-ikäisistä oli 8,8 % ja ylimmässä 49 %. Korkeakoulutettujen osuudet paranivat selvästi kaikissa desiileissä. Erot alueiden välillä tasoittuivat hieman, mutta ylimpien ja alimpien desiilien välinen ero säilyi tarkastelujakson aikana suhteellisen ennallaan. (Liite 1: Taulukko 2).

Alimpien desiilien alueilla asuttiin yleensä kerrostaloissa ja vuokralla. Alimmassa desiilissä asunnoista 95,2 prosenttia sijaitsi kerrostaloissa ja 66,8 prosenttia asuntokunnista asui vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa. Ylimmän desiililin alueilla asuttiin yleisimmin pientaloissa (73,4 % asunnoista) ja vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa asui vain 4,4 % asuntokunnista. Asuinrakenteeltaan hyvinvoimimmat alueet muuttuivat yhdeksässätoista vuodessa yhä pientalovaltaisimmiksi ja hyvinvoinniltaan matalimmat alueet yhä kerrostalovaltaisemmiksi. (Liite 1: Taulukko 2).

6.2 Uudisasuntotuotanto ja ARA-kanta alimmalla ja ylimmällä tasolla

Tarkastelujakson aikana (2000-2019) rakennettujen asuntojen osuus desiilin kaikista asunnoista on korkeimmillaan indeksin ylimmässä

desiilissä (63,7 %) ja matalimmallaan alimmassa desiilissä (9,4 %). Ilmiötä selittää ylimpien desiilien pientalovaltaisuus: ylimmän desiilin alueet sijaitsevat pääosin uusilla 2000-luvulla rakentuneilla pientaloalueilla.

Uudistuotanto on yhteydessä myös siihen, miten asuinalueen luokitus indeksin alapäässä on muuttunut vuosien 2000 ja 2019 välillä (ks. kappale 6). Niissä ruuduissa, jotka ovat nousseet alimmalta tasolta on enemmän uutta asuntotuotantoa kuin ruuduissa, jotka ovat pudonneet alimmalle tasolle tai pysyneet siellä. Nousseihin ruutuihin on myös rakennettu enemmän pien- ja rivitalotuotantoa kuin niissä pysyneisiin tai pudonneihin ruutuihin.

Nykyisistä ARA-asunnoista 66,3 % sijoittui vuoden 2019 kahdelle alimmalle desiilille. ARA-asuntokannan yhteyttä sosioekonomisen indeksin tuloksiin selittää ARA-asuntojen käyttöä ohjaavat asukasvalintanormistot. ARA-vuokratalojen asukasvalintaa ohjaa tarveharkinta ja valinnoissa on priorisoitava pienituloisimpia ja vähävaraisimpia ruokakuntia.

Kaikissa alimpien desiilien ruuduissa ei kuitenkaan ole ARA -rajoitusten alaista asuntokantaa. Näille alueille tyypillistä kuitenkin on, että niillä sijaitsee ARA-asuntokantaa, joka on sittemmin vapautettu rajoituksista sekä mahdollisesti myyty yksityisille sijoittajille.

6.3 Alimpien ja ylimpien desiilien sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille ja autonomistus

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet 2017³ on SYKE:n tuottama valtakunnallinen paikkatietoaineisto. Aineisto on muodostettu luokittelemalla ja yhdistelemällä yhdyskuntarakenteen seurannan (YKR) 250 x 250 metrin ruutuja jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeisiin sekä näiden yhdistelmiin. Kriteereinä ovat etäisyys kaupungin keskustasta, joukkoliikenteen vuorotiheys sekä kävelyetäisyys pysäkille.

Hyvinvoinniltaan eri tasoisten alueiden maantieteellinen sijainti vaikutti mahdollisuuksiin käyttää eri liikennemuotoja. Kahden hyvinvoinniltaan alimman desiilin ruuduista 78,4 % sijoittui ns. kestävä liikumisen vyöhykkeille ja 21,6 % autovyöhykkeelle. Kahden hyvinvoinniltaan ylimmän desiilin ruuduista autovyöhykkeelle sijoittui puolestaan 47,1 % ja kestävä liikumisen vyöhykkeille 52,9 %.

Alimmassa desiilissä noin puolet talouksista (50,3 %) omisti vuonna 2019 vähintään yhden auton, kun ylimmässä desiilissä talouksista yli 91,6 % omisti vähintään yhden auton ja 47,3 % omisti kaksi autoa. Ylimmässä desiilissä kahden auton omistus oli hieman yleisempää kuin yhden auton (Liite 1: kuvio 3).

³ Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet 2017 kuvaavat vuoden 2017 tilannetta taajamarajauksen ja keskusta-alueiden osalta sekä joukkoliikenneaika-aulujen osalta vuoden 2019 alun tilannetta.

7 Yksittäisten ruutujen vertailu vuodesta 2000 vuoteen 2019

Sosioekonomisen indeksin muutoksessa on tarkasteltu myös sitä, miten yksittäisten ruutujen saama desiiliarvo (1 pienin ja 10 suurin) on muuttunut vuodesta 2000 vuoteen 2019. Tarkastelussa on keskitytty ylimmän ja alimman desiilin muutoksiin. Esimerkiksi, jos ruutu on kuulunut kumpanakin vuonna desiiliin 1, on ruutu saanut merkinnän ”pysynyt alimmassa”. Alueen tilanne ei ole muuttunut. Uudet ruudut alimmassa ja ylimmässä desiilissä ovat ruutuja, joissa oli alle 10 asuntokuntaa vuonna 2000.

Hyvinvoinniltaan alimpaan desiiliin pudonneita ruutuja oli runsaasti (52). Alimpaan desiiliin pudottiin yleensä toisesta tai kolmannelta desiilistä. Alimmassa desiilissä pysyneitä ruutuja oli 35 ja uusia alimman desiilin ruutuja syntyi 1.

Alueellisesti huono-osaisimmat ruudut ilmestyivät useimmiten niiden ruutujen naapurustoon, jotka olivat tällä tavoin huono-osaisia jo vuonna 2000 ja huono-osaisien alueelliset kasaumat näyttäisivät ruututasolla siis laajentuneen. Kehityksen tapa muistuttaa sitä, mitä Kortteinen ja Vaattovaara (2015) ovat pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä koskeneessa selvityksessä kuvanneet.

Alimmasta desiilistä nousseita ruutuja (39) yhdisti voimakas asuntorakentaminen, sillä alueiden asunnoista 38,9 % oli rakentunut tarkastelujakson aikana. Näistä uusista asunnoista 70,3 % sijaitsi kerrostaloissa, 21,4 % rivi- ja ketjutaloissa, 3,3 % erillisissä pientaloissa ja 4,9 % muissa rakennuksissa. Alimpaan desiiliin pudonneissa ruuduissa (6,8 %) ja alimmassa desiilissä pysyneissä ruuduissa (12,6 %) asuntorakentaminen oli vähäisempää. Merkillepantavaa on, että alimmassa desiilissä pysyneissä ruuduissa noin 45 % uusista asunnoista selittyi kahden palvelutalon rakentamisella.

Ylimmän desiilin muutokset olivat useimmiten yhteydessä uusien pientaloalueiden syntymiseen. Ylimpään desiiliin nousseissa ruuduissa asunnoista 32,7 % oli rakentunut tarkastelujakson aikana. Sen sijaan ylimmässä desiilissä pysyneissä (11,1 %) sekä sieltä pudonneiden (11,5 %) ruuduissa asuntorakentaminen oli pienempää.

8 Johtopäätöksiä

Kun verrattiin vuosien 2000 ja 2019 tehtyjä ruututarkasteluja keskenään, havaitaan tiettyjä kehityskulkuja:

- Asuinrakenteeltaan hyvinvoivimmat alueet muuttuivat yhdeksässätoista vuodessa keskimäärin yhä pientalovaltaisimmiksi ja hyvinvoinniltaan matalimmat alueet yhä kerrostalovaltaisemmiksi.
- Huono-osaisten asuinalueiden alueelliset kasaumat näyttäisivät ruututasolla laajentuneen.
- Huono-osaisimmasta desiillistä nousseita ruutuja yhdisti voimakas asuntorakentaminen. Korkeimpaan desiiliin nousseita ruutuja yhdisti niin ikään voimakas pientalotuotanto. Tästä voidaan päätellä, että uudisrakentamisella on positiivisia vaikutuksia.
- Alimpien desiilien ruuduissa oli suhteellisesti paljon ARA -asuntoja. Osassa alimpien desiilien ruuduissa ei ollut lainkaan ARA -asumista mutta ruuduissa sijaitsevat runsaasti rajoituksista vapautettua ja mahdollisesti yksityisille sijoittajille myytyä asuntokantaa.

8 Lähteet

Bernelius, V. & Huilla, H. 2021. Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2021:7.

Helsingin kaupunki 2019. Alueellinen eriytyminen. https://tilajakehitys.hel.fi/alueellinen_eriytyminen

Hynynen, Kaisa 2020. Raportti Tampereen kaupunkiseudun asuinalueiden eriytymiskehityksestä ja toimenpidesuositukset eriytymiskehityksen hillintään ja ennaltaehkäisyyn. Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä 2020. <https://tampereenseutu.fi/wp-content/uploads/2020/12/s-164-Raportti-Tampereen-kaupunkiseudun-asuinalueiden-eriytymiskehityksesta.pdf>

Kortteinen, M., & Vaattovaara, M. 2015. Segregaation aika. Yhteiskuntapolitiikka, 80(6), 562-574. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015121023620/>

Kiuru, J. E. (2015). Pääkaupunkiseudun hyvä- ja huono-osaiset klusterit ja niiden muutos 2007–2012. Yhdyskuntasuunnittelu, 53(4). <http://www.yss.fi/journal/paakaupunkiseudun-hyva-ja-huono-osaiset-klusterit-ja-niiden-muutos-2007-2012/>

Tampereen kaupunki 2018. Segregaation ennaltaehkäisyn työkalupakki.

9 Liitteet

9.1 Liite 1. Liitekaaviot ja tilastot

Taulukko 1.

Desiilit 2000	Väestö, lkm	Väestö, %	Asuntokunnat, lkm	Asuntokunnat, %	Asuntokunnan keskikoko, hlö	Työttömien osuus, %	Eläkeläisten osuus, %	Yhden vanhemman lapsitaloudet, %
1	12 617	12.4	6 814	13.5	1.9	32.4	23.2	9.0
2	14 370	14.2	8 213	16.2	1.7	23.9	27.6	5.7
3	13 838	13.6	7 682	15.2	1.8	17.9	28.9	4.6
4	13 908	13.7	7 544	14.9	1.8	15.9	26.4	5.0
5	10 676	10.5	5 439	10.7	2.0	14.4	23.9	5.6
6	8 679	8.6	3 942	7.8	2.2	12.1	19.1	4.6
7	8 841	8.7	3 999	7.9	2.2	11.2	17.1	4.9
8	6 628	6.5	2 692	5.3	2.5	8.3	15.4	4.6
9	6 124	6.0	2 236	4.4	2.7	6.9	13.7	3.7
10	5 701	5.6	2 096	4.1	2.7	5.2	14.8	2.7

Desiilit 2019	Väestö, lkm	Väestö, %	Asuntokunnat, lkm	Asuntokunnat, %	Asuntokunnan keskikoko, hlö	Työttömien osuus, %	Eläkeläisten osuus, %	Yhden vanhemman lapsitaloudet, %
1	17 227	15.6	10 736	17.6	1.6	29.4	34.0	6.6
2	19 508	17.7	12 395	20.3	1.6	19.3	34.9	5.3
3	14 843	13.4	9 228	15.1	1.6	15.8	32.2	4.4
4	11 302	10.2	6 446	10.6	1.8	13.7	28.9	4.6
5	13 485	12.2	7 814	12.8	1.7	12.2	29.5	3.7
6	7 730	7.0	3 621	5.9	2.1	9.0	24.1	5.0
7	7 358	6.7	3 491	5.7	2.1	7.9	26.5	3.6
8	6 093	5.5	2 657	4.4	2.3	6.3	20.4	4.2
9	6 414	5.8	2 471	4.0	2.6	5.0	17.0	4.0
10	6 432	5.8	2 211	3.6	2.9	4.1	10.9	5.4

Taulukko 2.

Desiilit 2000	Alimpaan tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Keskimmäiseen tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Ylimpään tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Alimpaan tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Keskimmäiseen tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Ylimpään tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Korkeakoulutettujen osuus, %
1	2 387	7 028	609	15.3	13.1	5.0	3.6
2	2 696	8 437	1 022	17.2	15.8	8.3	5.6
3	2 237	8 299	1 203	14.3	15.5	9.8	6.3
4	2 254	7 917	1 488	14.4	14.8	12.1	8.4
5	1 540	5 905	1 262	9.8	11.0	10.3	9.5
6	1 180	4 358	1 265	7.5	8.1	10.3	10.1
7	1 322	4 111	1 448	8.5	7.7	11.8	13.1
8	775	2 964	1 211	5.0	5.5	9.9	13.4
9	655	2 521	1 236	4.2	4.7	10.1	17.0
10	589	2 020	1 526	3.8	3.8	12.4	26.5
Desiilit 2019	Alimpaan tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Keskimmäiseen tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Ylimpään tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, lkm	Alimpaan tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Keskimmäiseen tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Ylimpään tuloluokkaan kuuluvat asukkaat, %	Korkeakoulutettujen osuus, %
1	3 843	10 060	742	21.1	17.0	5.3	8.8
2	3 769	11 941	1 300	20.6	20.2	9.3	13.1
3	2 710	8 777	1 403	14.8	14.8	10.0	17.0
4	1 952	6 340	1 346	10.7	10.7	9.6	19.7
5	2 349	7 269	2 004	12.9	12.3	14.3	23.9
6	925	3 895	1 237	5.1	6.6	8.8	23.2
7	854	3 664	1 388	4.7	6.2	9.9	27.7
8	723	2 755	1 276	4.0	4.7	9.1	30.8
9	649	2 499	1 504	3.6	4.2	10.7	35.9

Taulukko 3.

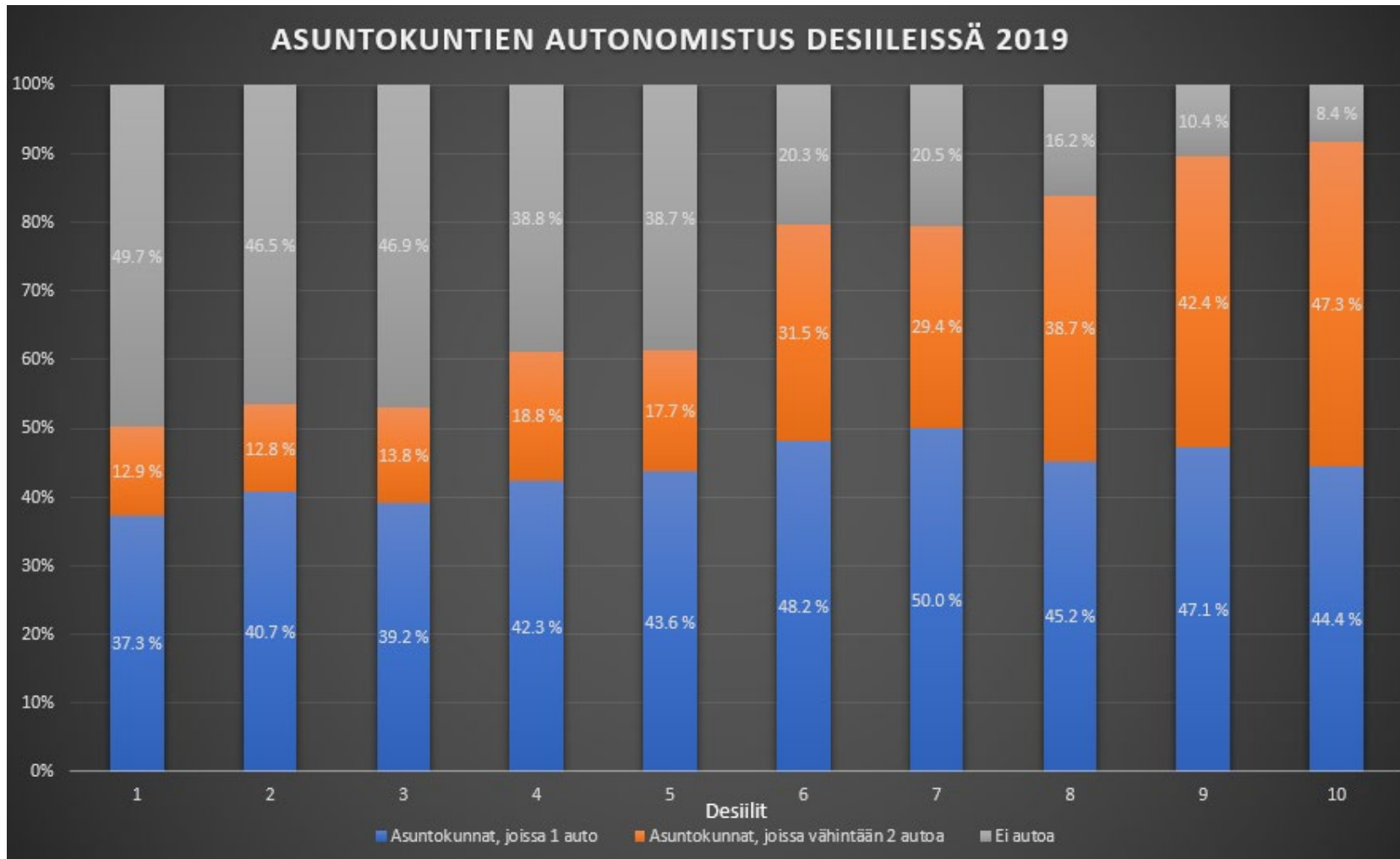
Desiilit 2000	Asunnot erillisissä pientaloissa, lkm	Asunnot rivi- ja ketjutaloissa, lkm	Asunnot asuinkerrostaloissa, lkm	Asunnot talotyyppiltään muissa tai tuntemattomissa rakennuksissa, lkm	Asunnot erillisissä pientaloissa, %	Asunnot rivi- ja ketjutaloissa, %	Asunnot asuinkerrostaloissa, %	Asunnot talotyyppiltään muissa tai tuntemattomissa rakennuksissa, lkm
1	343	158	6 525	247	4.7	2.2	89.7	247
2	507	303	8 061	161	5.6	3.4	89.2	161
3	751	175	7 119	92	9.2	2.2	87.5	92
4	1 044	303	6 678	155	12.8	3.7	81.6	155
5	1 050	306	4 395	76	18.0	5.3	75.4	76
6	1 439	381	2 150	277	33.9	9.0	50.6	277
7	1 340	544	2 278	107	31.4	12.7	53.4	107
8	1 252	603	1 017	20	43.3	20.9	35.2	20
9	1 465	362	488	8	63.1	15.6	21.0	8
10	1 138	706	345	14	51.7	32.0	15.7	14
Desiilit 2019	Asunnot erillisissä pientaloissa, lkm	Asunnot rivi- ja ketjutaloissa, lkm	Asunnot asuinkerrostaloissa, lkm	Asunnot talotyyppiltään muissa tai tuntemattomissa rakennuksissa, lkm	Asunnot erillisissä pientaloissa, %	Asunnot rivi- ja ketjutaloissa, %	Asunnot asuinkerrostaloissa, %	Asunnot talotyyppiltään muissa tai tuntemattomissa rakennuksissa, lkm
1	301	235	11 512	41	2.5	1.9	95.2	41
2	546	266	12 616	105	4.0	2.0	93.2	105
3	1 034	712	8 329	333	9.9	6.8	80.0	333
4	1 429	584	5 076	151	19.7	8.1	70.1	151
5	1 614	736	6 249	210	18.3	8.4	70.9	210
6	1 683	816	1 411	7	43.0	20.8	36.0	7
7	1 652	583	1 620	3	42.8	15.1	42.0	3
8	1 717	408	753	31	59.0	14.0	25.9	31
9	1 707	609	295	16	65.0	23.2	11.2	16
10	1 728	562	43	20	73.4	23.9	1.8	20

Taulukko 4.

Desiilit 2019	Uusia asuntoja rakennettu 2000- 2019, lkm	Osuus kaikista 2000- 2019 rakennetuista asunnoista, %	Uudisasuntotuotannon osuus desiilin asuntokannasta, %
1	1 139	8.1	9.4
2	2 600	18.5	19.2
3	1 450	10.3	13.9
4	1 150	8.2	15.9
5	2 196	15.7	24.9
6	1 258	9.0	32.1
7	1 057	7.5	27.4
8	714	5.1	24.5
9	966	6.9	36.8
10	1 498	10.7	63.7

Taulukko 5.

Desiilit 2019	ARA-asunnot 2021	Desiilin ARA-asuntojen osuus kaikista ARA- asunnoista 2021 %
1	3 184	29.7
2	3 916	36.6
3	1 277	11.9
4	669	6.2
5	798	7.5
6	455	4.2
7	245	2.3
8	61	0.6
9	73	0.7
10	28	0.3

Kuvio 3. Lahden asuntokuntien autonomistus desilleissä 2019 (YKR/SYKE ja TK 2021).